

MAKTABGACHA TA'LIMNI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Miryusupova Nargiza Shavkatovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti

"Maktabgacha ta'lim menejmenti" kafedrası dotsenti

Annotatsiya. Mazkur tezisda maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishda kuzatilayotgan zamonaviy tendensiyalar ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Xususan, raqamli transformatsiya, inson resurslarini strategik boshqarish, sifat menejmenti, inklyuzivlik va xalqaro tajribaning integratsiyasi kabi yo'nalishlar maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatining samaradorligini oshirish omillari sifatida asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, boshqaruv, strategik menejment, raqamli transformatsiya, inson resurslari, sifat menejmenti, inklyuziv ta'lim.

Maktabgacha ta'lim tizimi uzluksiz ta'lim tizimining birlamchi bo'g'ini sifatida har bir bolaning hayotida muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga zamonaviy globallashtirish sharoitida maktabgacha ta'lim tizimi nafaqat pedagogik, balki boshqaruv jihatdan ham tubdan yangilanishni talab etmoqda. Mamlakatimizda maktabgacha ta'lim sohasida yuritilayotgan davlat siyosatining asosiy maqsadi ham aynan sifatli maktabgacha ta'limni ta'minlab berishdan iborat. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini samarali boshqarish bugungi kunda ta'lim sifatini oshirish, bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash, ular uchun sifatli va xavfsiz ta'lim muhitini yaratish hamda inson kapitalini shakllantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, boshqaruvning zamonaviy tendensiyalarini aniqlash va ularni amaliyotga joriy etish dolzarb ilmiy muammo sifatida namoyon bo'lmoqda.

Zamonaviy tendensiyalar deganda biz nimani tushunishimiz kerak? Tendensiya (lot. tendo — yo'naltiraman, intilaman, talablar) — bu ma'lum bir sohadagi rivojlanishning asosiy yo'nalishi yoki biror hodisaning barqaror ravishda ma'lum bir tomonga o'zgarishi. Oddiyroq qilib aytganda, tendensiya — bu "jarayon qayoqqa qarab ketyapti?", bugunning talablari" degan savolga javob berishdir. Bugungi kunda maktabgacha ta'limni boshqarishda ham bir qator tendensiyalar kuzatilmoqda. Ular quyidagi ustuvor yo'nalishlar orqali ifodalanadi:

so'nggi yillarda ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish boshqaruv samaradorligini oshirishning asosiy vositasiga aylandi. O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim sohasini raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish maqsadida Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 18-dekabrda "Maktabgacha ta'lim tizimini raqamlashtirish va maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirishning qo'shimcha chora-

tadbirlari to'g'risida" 848-son Qarori qabul qilindi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarishda qo'llanilayotgan turli elektron boshqaruv platformalari (masalan, "Bolalar bog'chasi" axborot tizimi, Edo.ijro.uz, elektron kundaliklar, ma'lumotlar bazalari) qaror qabul qilish jarayonini tezlashtiradi, shaffoflikni ta'minlaydi va boshqaruvning analitik asoslarini mustahkamlaydi.

An'anaviy operativ boshqaruvdan strategik boshqaruvga o'tish zamonaviy tendensiyalardan biridir. Bu jarayonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarining uzoq muddatli rivojlanish yo'nalishini ishlab chiqiladi, ilg'or xorijiy tajribalar va innovatsiyalar joriy yetiladi, tashkilot missiyasi shakllantiriladi, har bir yo'nalishni rivojlantirish strategiyalari ishlab chiqilib, amalga oshirilgan ishlarning strategik monitoringi o'tkaziladi. MTTning zamonaviy menejeri nafaqat tashkilotchi, balki sohada bo'layotgan har qanday o'zgarishlarga, turbulent holatlarda "Labbay" deb javob beruvchi, o'zgarishlarga tezlik bilan moslashuvchan, innovatsiyalar tashabbuskori bo'lishi lozim. Zamonaviy fikrlovchi rahbar SWOT-tahlil, Ansoff matritsasi, risk-menejment kabi vositalar asosida uzoq muddatli rivojlanish strategiyalari ishlab chiqish bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lishi lozim, bu esa maktabgacha ta'lim tashkilotlarining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy boshqaruvda inson resurslari asosiy kapital sifatida qaralmoqda. Pedagog va xodimlarning kompetensiyalarini rivojlantirish, KPI asosida baholash, motivatsiya tizimlarini joriy etish orqali mehnat unumdorligi oshiriladi. Direktorning HR-menejer sifatidagi roli kuchayib bormoqda. Shu bilan birga maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorining HR-menejer sifatida bajarishi lozim bo'lgan bir qator funksiyalar mavjud bo'lib, bu funksiyalarni menejerlik o'quv kurslarida o'qitib borish orqali ularning bilimlari boyitilib, jamoani ma'muriy boshqaruvchisidan jamoani qo'llab-quvvatlovchi, ularni rivojlantiruvchi asosiy shaxs sifatida gavdalanmoqda.

Ta'lim sifatini ta'minlashda xalqaro standartlar (masalan, Total Quality Management – TQM tamoyillari) muhim ahamiyat kasb etmoqda. Natijaga yo'naltirilgan boshqaruv modeli asosida monitoring va baholash tizimlari takomillashtirilmoqda.

Sog'lom jamiyatda har bir bolaga bir xil munosabatni shakllantirish bugungi kunning dolzarb masalalaridandir. Zamonaviy ta'lim siyosatida barcha bolalar uchun teng imkoniyat yaratish ustuvor yo'nalish hisoblanadi. Shu bois boshqaruv tizimi inklyuziv ta'limni qo'llab-quvvatlovchi mexanizmlar bilan boyitilmoqda. Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limni joriy etilganligi davlatimiz rahbari Sh.M.Mirziyoyev tomonlaridan qo'llab-quvvatlanmoqda, shu bilan birga alohida ta'limga ehtiyojga ega bo'lgan bolalarni jamiyatga integratsiyalashuvini ta'minlash, oson moslashishlari uchun shart-sharoitlarni yaratish bo'yicha salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda.

Rivojlangan davlatlar tajribasini o'rganish va milliy tizimga moslashtirish boshqaruvni modernizatsiya qilishning muhim omili hisoblanadi. Bu jarayon innovatsion pedagogik va boshqaruv texnologiyalarini joriy etishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026 yil 16 fevralda qabul qilingan «O'zbekiston — 2030» strategiyasini «Mahallani rivojlantirish va jamiyatni yuksaltirish yili»da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risidagi 22-son Farmonida maktabgacha ta'lim tizimini yangi bosqichga olib chiqish va bolalarning to'liq qamrovini ta'minlash asosiy maqsad sifatida belgilangan. Mana shu maqsaddan kelib chiqqan holda nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari (DXSH va oilaviy)ni o'quv-metodik qo'llanmalar va didaktik materiallar bilan ta'minlash, maktabgacha ta'lim bilan qamrovni aholining demografik o'sish ko'rsatkichlarini hisobga olgan holda amaldagi 78 foiz darajasida saqlab qolish asosiy ko'rsatkich sifatida belgilangan. Yuqoridagilardan kelib chiqib aytshimiz mumkinki, bolalarni maktabgacha ta'limga qamrab olish yangi bosqichga o'tilganligini yaqqol namoyon bo'lmoqda.

Maktabgacha ta'limni boshqarishning zamonaviy tendensiyalari tizimning sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarilishiga xizmat qilmoqda. Raqamli transformatsiya, strategik menejment, inson resurslarini samarali boshqarish va inklyuziv yondashuv asosida tashkil etilgan boshqaruv modeli ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili hisoblanadi. Shu bois mazkur yo'nalishlarni ilmiy asosda rivojlantirish va amaliyotga keng joriy etish dolzarb vazifa sifatida e'tirof etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida”gi 595-son Qonuni. –O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 2019.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026 yil 16 fevraldagi «O'zbekiston — 2030» strategiyasini «Mahallani rivojlantirish va jamiyatni yuksaltirish yili»da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risidagi 22-son Farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi “Maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi 4312-sonli Qarori. O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 2019.
4. Pardayev O.M. Menejment. O'quv qo'llanma. – T.: Iqtisodiyot dunyosi, 2019.-292 bet.
5. Fayzullayeva N.S., Gulboyev K.R. Ta'lim tizimida strategik boshqaruvning amaliy jihatlari. “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. № 5, iyul, 2012-yil.
6. Kattakishiyev V., Mamayusupov I. Strategik menejment fanidan praktikum. - T., “Fan va texnologiya”, 2008, 232 bet